

La Madona d'Ulldeter

Han passat més de trenta anys. Les *Estades de Vacances* per a nois i noies del Centre, després de sis anys de funcionament, gaudien, l'any 1962, de la seva millor època. Els seus programes s'havien consolidat i millorat, els monitors havien assolit l'experiència necessària i, encara més important, el jovent que hi assistia generalment havia seguit els cursos anteriors, ja posseïa una bona formació i coneixia i estimava la muntanya. Era un jovent maco, sa, amb ganes d'aprendre, de fer coses i de co?laborar amb la tasca que estava fent el Centre; era un jovent que encara no s'havia contaminat amb el virus del «vale?» intercalat, sense solta ni volta, en qualsevol conversa. D'aquell jovent en sortiren molts monitors que actuaren amb eficàcia en els futurs cursets de muntanya que tot seguit s'organitzaren. Per a mi fou una experiència molt gratificant organitzar i portar personalment les *Estades de Vacances* i els cursets que se'n derivaren. Aquells nois i noies, que llavors tenien una mitjana d'edat de quinze o setze anys, ara ja deuen haver superat els cinquanta. Cognoms com Agudé, Soler, Olivella, Blanch, Trullols, Permanyer, Biete, Andrés, Fígols, Sanz, Almuzara, Nuet, Morató, Trullen i molts i molts d'altres que farien la llista interminable, em vénen a la memòria com un estol de nois i noies exce?lents que, sense ser-ne conscients, marcaren una etapa d'or del Centre Excursionista de Catalunya, l'etapa de la integració del jovent, l'etapa de les *Estades de Vacances* als nostres refugis, l'etapa dels *Cursets de Muntanya*, l'etapa dels *Cursets per a Monitors de Jovent*, els *Cicles d'Excursions* i moltes altres activitats dedicades especialment a la formació del jovent. Però la història no ha d'oblidar que tot sorgí d'una idea, d'un projecte agosarat i ambiciós que sabé transformar en una magnífica realitat, la voluntat, la constància, l'entusiasme encomanadís i l'esforç d'un home infatigable: en Lluís Puntís i Pujol.

Fer una apologia d'aquella època i dels seus homes no és el motiu d'aquest article, però sí que és una bona introducció, ja que fou en una *Estada de Vacances* al refugi d'Ulldeter, concretament la de l'any 1963, al qual ens hem referit des del començament, quan va néixer la Madona d'Ulldeter. Reculem a l'any 1963.

El programa que havia establert per a les *Estades de Vacances* pretenia seguir l'esperit fundacional del Centre, present des de 1876, l'any de la seva fundació: el binomi inseparable de l'esport i la cultura. Així, doncs, el programa era un conjunt d'activitats de muntanya i d'activitats culturals. La part esportiva consistia a proporcionar als nois i noies de l'*Estada* els coneixements necessaris per a saber desenvolupar-se a la muntanya: preparació física, orientació, itineraris i ascensions de dificultat progressiva, coneixement del matèria, pràctiques d'escalada, campaments, bivacs i tot allò que pogués servir per a superar qualsevol dificultat i garantir alhora la seguretat en la pràctica dels esports de muntanya. Els matins estaven destinats a aquestes activitats. Les tardes lliures s'aprofitaven per a practicar activitats de tipus inte?lectual, com Fòrums d'opinió, història de Catalunya, nocions de romànic, geografia, interpretació de mapes, exercicis

d'orientació, preparació de l'itinerari de l'endemà, geologia, primeres cures, botànica, i també als treballs manuals, que podien anar des de la confecció d'un mapa en relleu, fins a la construcció i instal·lació d'una estació meteorològica amb materials reciclats; des de la confecció d'un herbari, fins a aprendre a treballar la fusta i poder decorar esclops, culleres de boix, etc. L'experta en aquesta darrera activitat era la Maria Antònia Sucrana, monitora que m'acompanyà en moltes estades. Sensible i alhora enèrgica quan convenia, amable i culta, sabia guanyar-se, sense cap esforç, la confiança de tots els nois i noies, especialment de les noies, com ja es pot suposar. Per a mi era una col·laboradora de la qual no podia prescindir.

Aquell any, com en molts altres, comptava també amb l'assistència de mossèn Ramon Vidal i Pieix, mestre d'escola alhora que un expert muntanyenc, català de soca-rel, excel·lent poeta, cantaire, amb una mentalitat oberta i liberal que no li impedí mai ser un bon assessor religiós. La santa missa celebrada per mossèn Ramon Vidal era d'una senzillesa i d'una austeritat espartanes, sense altres concessions litúrgiques que no fossin les estrictament necessàries. Era un més de la colla, era l'amic «mossèn». Deu anys més gran que jo, tenia una resistència i una lleugeresa envejables. Gaudia fent de «fanalet vermell» durant tota l'ascensió, i ja prop del cim, quan tots esbufegàvem i havíem afluixat una mica el ritme, ell allargava de sobte la passa i ens passava rabent pel costat, xiulant o cantant com si res, i arribava al cim el primer. Llavors, tot cofoi i satisfet, talment com un infant després d'haver comès una entremaliadura, ens mirava amb aquella rialleta de murri que tots coneixíem. De fet, sempre ho ha estat com un infant entremaliat, ell mateix s'ho reconeix en la seva obra magna *Memòries d'un vell infant incorregible*, que comença a escriure molts anys després.

Aquests personatges i els nois d'aquella *Estada* foren els pares i les mares de la Madona d'Ulldeter. Tot anà així.

Sempre m'han enamorat les capelletes que tant abunden a les ruralies d'Àustria i Suïssa. Jo pensava que una d'aquelles capelletes harmonitzaria molt bé amb el refugi i el paisatge de l'entorn. Vaig proposar-ho com un més dels treballs manuals a què dedicàvem algunes tardes. La idea fou ben acollida i tots els nois i noies hi volgueren participar. Vaig dibuixar un croquis de conjunt i l'esbós d'una imatge representant una verge. El resultat fou una barreja de Mare de Déu de Lurdes i d'Immaculada Concepció. De fet, no volia que fos ni l'una ni l'altra, sinó una mena de talla romànica. Però no en sabia més. Entre la llenya emmagatzemada sota el cobert del refugi, en cercàrem un tros escairat, sense nusos i, per a fer la capelleta, tallàrem branquetes de pi, regulars, llises i d'un determinat gruix. El grup es posà en moviment. Mentre jo cercava algun tronc que servís de capitell, la Maria Antònia Sucrana començà la lliçó de talla voltada dels nois i noies. En aquestes lliçons, no hi mancava mai la Cecília, la filla d'en Josep Palol, el guarda. (...). Amb l'ajut dels nois, vaig construir la capella i el capitell. Mentrestant, la imatge ja estava acabada. Es fregà a fons amb la cera d'una espelma i es posà al forn. L'objectiu d'aquesta maniobra era aconseguir que la fusta s'impregnés amb la cera fosa i s'impermeabilitzés. La imatge quedà llesta. Els tronquets, combinats degudament, es transformaren en una

capelleta que resultà molt bonica. Llavors hi co?locàrem la imatge muntada sobre el capitell. El conjunt feia patxoca. Era un treball rústic, poc polit, però del qual tots estàvem molt satisfets. Bé, tots no! Hi havia un personatge que no havia fet res, que no havia participat en cap dels treballs. Crec que se'n feia càrrec i per això se'l vela un xic preocupat, com tristot. Aquest personatge era mossèn Ramon Vidal.

Havíem escollit, per a co?locar-hi la capelleta, un pi rabassut que s'aixecava davant mateix del refugi, gairebé a tocar del safareig En una rodanxa treta d'un tronc de pi, jo hi vaig gravar la següent inscripció: «Nostra Dona d'Ull de Ter, guieu-nos per aquets cims». Com veieu, amb una imperdonable falta d'ortografia. Fixàrem la capelleta amb la imatge de la Verge i la rodanxa amb la llegenda a la soca del pi escollit. Les noies guarniren els peus de la Verge amb flors de neret. Quan tot estigué enllestit demanàrem a mossèn Ramon Vidal si podia beneir la imatge. Es posà l'estola i seriosament s'apropà a la capelleta, es tragué del cap la inseparable boina, alçà la destra i amb solemnitat féu el senyal de la creu tot dient: «Jo et beneixo, Madona d'Ulldeter, en el nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant, perquè d'ara endavant ens guïis a tots nosaltres per aquestes muntanyes».

Tots restàrem silenciosos, commoguts. Voltats d'aquelles muntanyes que s'acabaven d'invocar, d'aquell silenci sols trencat pel sospir del vent entre les agulles dels pins i el

piulejar d'alguna parella de trencapinyes amagada en el seu brancatge, aquella benedicció, tan senzilla i espontània, prengué unes dimensions inusitades. Però encara no s'havia acabat tot! Mossèn Ramon tragué un full d'una butxaca, el desplegà i, pausadament, sense entrebancs, la seva veu entonada trencà el silenci:

*Oh Madona d'Ull de Ter,
Mare de Déu catalana!
Vostre nom, glop de cançó,
és la rialla de l'aigua
que, amunt del Refugi Vell,
brolla entre pedres daurades.
Oh Madona d'Ull de Ter,
esclat d'aquestes muntanyes,
que coneixen el xiular
de les ventades més aspres,
tant si baixen de Morens
com si pugen de Setcases,
tant si són vents esqueixats
entre els grenys del puig dels Lladres
com si en el Gra de Fajol
s'estenen banderes santes.
Vostre cor és el repòs
de la tarda assolellada!
Oh Madona d'Ull de Ter,
estel de la nit en calma!
Aviat us deixarem*

*camí de la terra baixa...
Que la llum del vostre esguard
nit endins cremi com l'alba.
Oh Madona d'Ull de Ter,
vetlleu per la nostra pàtria.*

Plegà el paper, s'inclinà respectuosament davant la imatge, se senyà i, col·locant-se la boina mig de gairell com sempre feia, es girà vers nosaltres, bocabadats, ens mirà amb aquell somriure sorneguer tan seu i fruï a pler de la nostra sorpresa. Acabava de fer la seva aportació a la tasca conjunta dels nois i noies, de la Maria Antònia i de la meua pròpia. La d'ell però, no fou una tasca material, no podia ser-ho; li corresponia anar més enllà, més amunt. Crec que la seva aportació va ser molt millor que la nostra.

Ara després de tants anys ho he entès: mentre nosaltres treballàvem la fusta matusserament, intentant donar forma material a una marededéu, ell, mentre feia

de «fanalet vermell», estava treballant en una Mare de Déu mística, espiritual i poètica i, com sempre, al final ens havia passat al davant amb aquell acte ple d'emoció i amb aquells versos que, recitats per ell amb el cor, havien arribat molt més amunt, havien arribat al cim!

Que la Madona d'Ull de Ter et beneeixi, «germà» Ramon!

Hilari Sanz Gonel: La madona d'Ulldeter, "Muntanya", 823 (juny 1999) p. 118-120.